

Detektivska dejavnost v Sloveniji – (normativen) razvoj dejavnosti in pogled v prihodnost

Miha Dvojmoč¹

Namen članka je predstaviti detektivsko dejavnost v Sloveniji in prikazati, kako se je razvijala, pri tem pa je poseben poudarek na zakonski podlagi in njenih spremembah. Uporabili smo deskriptivno metodo in metodo anketiranja, ki sta nam pomagali pri analiziranju in predstavitvi detektivske dejavnosti v Sloveniji. Poleg tega smo z analizo vsebine pisnih virov pregledali strokovno literaturo in zakonodajo ter naredili primerjalno analizo zakonov. Detektivska dejavnost je ena izmed možnosti zagotavljanja notranje varnosti v državi, spada k zasebnemu varstvu in je zakonsko regulirana dejavnost, ki zahteva sistemsko urejenost in učinkovit nadzor. Prvi zakon o detektivski dejavnosti je začel veljati leta 1994. Nov zakon, sprejet leta 2011, je prinesel spremembe pri opravljanju dejavnosti, hkrati pa je določeneje in natančneje opredelil pogoje za opravljanje dejavnosti. Zakonodajalec bi lahko s prožnejšim zakonom omogočil kakovostnejše izvajanje storitev, s čimer bi detektivska dejavnost postala učinkovitejša. Zaradi povečevanja števila goljufij, prevar in kaznivih dejanj se v državah Zahodne Evrope detektivi specializirajo za posamezno področje dela, medtem ko v Sloveniji specializacija še ni tako izrazita in se detektivi ukvarjajo predvsem s splošnim zbiranjem informacij. Detektiv se pri delu zanaša na izkušnje, znanje in iznajdljivost. Detektivsko dejavnost bi morala v prihodnosti voditi raziskovalna dejavnost, ki bi dejansko odgovorila na vprašanja, katera orodja detektiv pri svojem delu nujno potrebuje ter kako naj bodo zakonsko zapisana in nadzorovana.

Ključne besede: detektiv, detektivska dejavnost, razvoj dejavnosti, zakonodaja, raziskave

UDK: 351.746.2(497.4)

1 Uvod

Pregled tuje znanstvene literature (Batelaan in Bos, 2016; Bilius, 2012; Block, 2013; Button in Dalda, 2014; Button in Stiernstedt, 2016a; Prenzler in King, 2002; Steden in Sarre, 2007; de Waard, 1999) pokaže, da je detektivska dejavnost obravnavana kot del zasebnovarnostne industrije, pri čemer so detektivi omenjeni v zasebnem varovanju na splošno ali pa celo eksplicitno izvzeti iz znanstvenega dela, tako da je to povezano le z zasebnim varovanjem. Raziskave, ki obravnavajo izključno detektivsko delo, so manj pogoste in starejše, avtorji pa se ponavljajo. Pri raziskovanju zakonske regulacije gre večinoma za raziskave o stanju zakonske ureditve v izbrani državi ali za primerjavo med več izbranimi državami. De Waard (1999) je tako že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja primerjal zakonsko regulacijo med 15 evropskimi in 12 neevropskimi državami. Batelaan in Bos (2006) sta med seboj primerjala šest držav Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU), Button in Stiernstedt (2016a) pa sta v raziskavo vključila kar 26 držav članic. Ugotovili so, da je stanje detektivske dejavnosti med državami EU različno in odvisno od zakonske ureje-

nosti. Ponekod zakonodajni akti podrobno postavljajo okvire dejavnosti (denimo v Španiji, Belgiji in na Nizozemskem), take države pa so izpostavljene tudi kot primer dobre prakse. V nekaterih drugih državah dejavnost regulirajo samo zasebna oziroma interesna združenja (denimo v Nemčiji, ki ne zahteva licenciranja in je poleg Poljske in Francije prepoznana kot manj stroga), tretje pa so ujete nekje vmes – denimo Rusija, kjer se kljub zakonski ureditvi iz leta 1992 posli znotraj detektivske dejavnosti delno sklepajo neformalno, kar negativno vpliva na transparentnost in odgovornost dejavnosti. Tržne spremembe, tehnološki razvoj in vprašanja, ki zadevajo na primer varstvo pravice do zasebnosti, narekujejo potrebo po bolj urejeni zakonski regulaciji, sploh ko se dejavnost v EU vztrajno širi in pospešeno vključuje v sistem notranje varnosti unije (Batelaan in Bos, 2016; Bilius, 2012; Block, 2013; Button in Dalda, 2014; Button in Stiernstedt, 2016a; Steden in Sarre, 2007).

Primer pomanjkljive ureditve je tudi Velika Britanija, kjer je težava neurejeno licenciranje detektivov, čeprav detektivsko dejavnost ureja relativno pozno sprejet zakon, t. i. *Private Security Industry Act* oziroma Zakon o zasebnovarnostni industriji iz leta 2001 (Home Office, 2012; Steden in Sarre, 2007). V odsotnosti jasnih in mednarodno enotnih zakonskih okvirov se države individualno odločajo o regulaciji dejavnosti, pri čemer stremijo k zakonskim ukrepom, ki ščitijo pravice naročnikov, zmanjšujejo kršitve, obenem pa ne ustvarjajo

¹ Dr. Miha Dvojmoč je predavatelj za varnostne vede na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: miha.dvojmoč@fvv.uni-mb.si.

nepotrebne pritiska na izvajalce dejavnosti. V želji po transparentnosti se številni povezujejo v združenja, ta pa v zveze (Bilius, 2012).

Button in Stiernstedt (2016b) izpostavljata pomanjkljivo prizadevanje institucij EU, ki ne zagotavljajo niti minimalnih standardov regulacije zasebnovarnostne industrije v Evropi. Poskus skupne regulacije in zapisa mednarodnih minimalnih zahtev v Evropi se je sicer pojavil že v devetdesetih letih, pobudnik pa je bila mednarodna zveza združenj detektivov (*The International Federation of Associations of Private Detectives*). EU že takrat ni kazala zanimanja. Področje je urejala samo posredno, z vplivom prek drugih, splošnejših zakonskih aktov.

Steden in Sarre (2007) sta izpostavila potrebo po učinkoviti vlogi države, ki mora poskrbeti za učinkovito, legalno in odgovorno detektivsko dejavnost. Prenzler in King (2002) sicer na primeru Avstralije že leta 2002 ugotavljata, da bolj restriktiven sistem licenciranja izboljša kakovost detektivskega dela in kompetentnost detektivov. Pri tem poudarjata pomembnost pritiska na detektive, ki kršijo zakon. Sotlar (1997: 311) je vlogo države izpostavil že pred dvema desetletjema: »Države, kot upraviteljice teh sistemov, v zadnjih letih vse bolj prepuščajo (dopuščajo) določeno iniciativo na področju zagotavljanja (notranje) varnosti državljanom, specializiranim zasebnim službam za varovanje in detektivsko dejavnost. Tudi Slovenija ni nikakršna izjema /.../« Dodaja, da je tudi v detektivski dejavnosti mogoče odkriti določene državnovarnostne elemente, ki jih država sama pomaga vzpostavljati z normativnopravno regulativo.

V Sloveniji je detektivska dejavnost regulirana gospodarska dejavnost, namenjena naročnikom detektivskih storitev. Naša država jo regulira zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost (Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1), 2011: 2. člen). Detektivska dejavnost je široko področje, vendar lahko sega le tako daleč, kot je določeno z ZDD-1, kar velja za države, ki dejavnost zakonsko regulirajo. Dejavnost lahko opravlja pravna ali fizična oseba (detektivka ali detektiv), ki ima kot poslovni subjekt v Sloveniji vpisano detektivsko dejavnost, je v delovnem razmerju detektiva, ima zavarovano odgovornost za škodo in ima licenco za opravljanje detektivske dejavnosti, kot taka pa je vpisana v evidenco detektivov, ki opravljajo to dejavnost.

Zakonodaja povsod po svetu detektiva omejuje in mu dovoljuje enaka dejanja, kot jih dovoljuje slehernemu državljanu, ko gre za civilno aretacijo ali uporabo orožja ter prisilnih sredstev. Sodobni detektiv je strokovnjak, ki ima neskončno potrpljenje s papirji in ljudmi. V zbirkah podatkov, ki so mu dostopne, išče najrazličnejše podatke, prav tako slednje zbi-

ra pri najrazličnejših ljudeh. Podatke, ki jih pridobi, skrbno analizira in iz njih oblikuje informacijo. Zaželeno je, da je strokovnjak za elektroniko, računalništvo, finance, ekologijo, kemijo, vročanje sodnih pošiljk in podobno (Dvoršak, 2002). Dvoršak (2002) navaja, da mora detektiv vedno odgovoriti na t. i. sedem zlatih vprašanj kriminalistike: *KAJ – vrsta dejanja, KDAJ – čas dejanja, KJE – kraj dejanja, KAKO – način dejanja, S ČIM – sredstvo dejanja, KDO – storilec*.

Tudi pri detektivski dejavnosti je mednarodnopravna primerjava zakonodajne ureditve združila v tri osnovne kategorije oziroma zahteve. Prva je obveznost varovanja posameznikovih človekovih pravic in svoboščin, obveznost vzdrževanja državnega monopola nad uporabo ukrepov in definicija javne/zasebne dejavnosti v detektivski dejavnosti. Druga so zahteve oziroma omejitve v javnem interesu, kot so zadržki in primernost za opravljanje detektivske dejavnosti ter obveznost zavarovanja dejavnosti in nadzora nad uporabo ukrepov. Tretja pa izpostavlja določitev minimalnih etičnih in strokovnih standardov detektivske dejavnosti z organiziranjem obveznega usposabljanja pred opravljanjem detektivskega izpita in prepoved opravljanja detektivske dejavnosti tistim, ki so pred določenim časovnim obdobjem opravljali delo policista ali druge poklice s posebnimi pooblastili (Savski Grilc, Jarc in Mele, 2012).

ZDD-1 (2011) določa, da so lahko naročniki detektivskih storitev fizične ali pravne osebe, v praksi pa so to različna podjetja, banke, starši in drugi, ki potrebujejo njihovo pomoč (Čas in Kramberger, 2011). Uporabniki detektivskih storitev od detektivov pričakujejo, da bodo pridobili takšne informacije in dokaze, ki bodo v morebitnih poznejših postopkih koristni, drugi organi in organizacije pa jih bodo upoštevali. »Pričujejo torej uporabno korist, saj sicer uporaba detektivskih storitev ni zanimiva in pomeni samo nepotreben strošek,« pojasnjuje Petek (2008: 4).

Po dobrih dveh desetletjih razvoja detektivske dejavnosti v Sloveniji in vseh dosedanjih zakonskih preureditvah in dopolnitvah sta smiselna pregled trenutnega stanja in kritična presoja normativne primernosti trenutne zakonske ureditve. Namen članka je predstaviti detektivsko dejavnost v Sloveniji ter prikazati, kako je potekal njen razvoj. Ponazoriti želimo prispevek novega zakona iz leta 2011 v primerjavi z zakonom iz leta 1994 in predstaviti problematične točke novega zakona, v analizi pa želimo s prikazom razlik in podobnosti med identičnima študijama iz let 2011 in 2017 glede na raziskavo zajeti delo detektivov ter prikazati, kako poteka nadzor nad detektivskim delom in kdo ga opravlja. Poleg tega je namen prispevka ugotoviti, kako je detektivska dejavnost zanimiva za raziskovalno dejavnost.

V prvem delu članka smo se osredotočili na zakonsko ureditev ter s tem na izboljšave in pomanjkljivosti ZDD-1 (2011). Pri tem smo uporabili analizo primarnih virov (slovenske zakonodaje) in primerjalno analizo zakonov. Teoretični del smo dopolnili z analizo sekundarnih virov in vsebin ter deskriptivno metodo. V drugem delu prispevka smo predstavili delo detektivov, pri čemer smo ugotovitve pridobili z izvedeno usmerjeno kvantitativno raziskavo med aktivnimi člani Detektivske zbornice Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu DeZRS).

2 Razvoj detektivske dejavnosti v Sloveniji od leta 1989 do 2011

Leta 1989 so v Sloveniji začeli delovati prvi detektivi. Ti so bili brez licence, saj ni bilo ustreznega zakona, ki bi neposredno urejal to področje. Organizirali so se na podlagi Zakona o podjetjih (ZPod, 1988). Leta 1993 se je na sejmju Varnost – Security na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani sestalo pet posameznikov, ki so se takrat ukvarjali z detektivsko dejavnostjo. Posledično je bil ustanovljen iniciativni odbor, ki je aprila istega leta približno 40 detektivov povabil na sestanek na Brdo pri Kranju. Na ustanovni skupščini Združenja zasebnih detektivov² so maja sprejeli statut in vse organe združenja. Prvi Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD, 1994) je začel veljati 25. junija 1994. Oktobra so na ustanovni skupščini detektivov ustanovili DeZRS, ki je bila 12. septembra 1995 vpisana v register. DeZRS v tem letu ni uspelo organizirati preizkusa znanja oziroma detektivskega izpita, zato so morali detektivi na uradno priznanje in licenco počakati do naslednjega leta. Prvih 26 licenc je detektivom, ki so uspešno opravili detektivski izpit, podelila 19. aprila 1996 v Lipici. Večina prvih detektivov so bili nekdanji uslužbenci sektorja notranjih zadev. Ti so takrat imeli dovolj znanja in izkušenj, ki so jih lahko prenesli v opravljanje detektivske dejavnosti. Za opravljanje detektivskega poklica namreč ne zadošča predpisana izobrazba, temveč so potrebni široka splošna razgledanost, specifična znanja, strokovnost, profesionalnost, etičnost, pronicljivost, vztrajnost, intuitivnost, empatija, iznajdljivost, odzivnost in drugo (Škrabar, Trivunovič in Požru, 2011).

ZDD (1994) je prispeval h koncu državnega monopola pri varnosti. Nadstandard varnosti je tako postal »tržno blago«, ki si ga zainteresirani lahko »kupijo« na trgu zasebnovarnostnih storitev. Država je zadržala patronat nad tem izjemno občutljivim področjem človekovih pravic in svoboščin tako,

² Na podlagi neformalnega dogovora o sprejetju nove zakonodaje združenje nikoli ni zares zaživel, saj je prvi zakon ustanovil DeZRS. Četrty člen ZDD (1994) je določal, da se detektivi iz Slovenije obvezno združujejo v zbornico.

da daje soglasja k podelitvi licenc, opravlja nadzor, usmerja razvoj in določa obseg dejavnosti.

Dinamika družbenih, ekonomskih in socialnih procesov v državi je bila v teh letih silovita in burna, razlika med normativno ureditvijo ter dejansko prakso in potrebami pa se je močno povečala. Detektivi so tako vedno težje opravljali svojo dejavnost in uresničevali tiste družbene funkcije, zaradi katerih je bila detektivska dejavnost sploh uzakonjena (Zorn, 2002).

Opredelitev detektivske dejavnosti v ZDD (1994) je bila skopa. V drugem členu je bilo zapisano, da jo detektivi opravljajo kot svoboden poklic, bodisi individualno bodisi v detektivski družbi, oboje v skladu z zakonskimi določbami. Tretji člen je definiral detektivsko dejavnost kot »zbiranje in posredovanje informacij, pridobljenih v skladu s pravicami, ki jih detektivom daje ta zakon« (ZDD, 1994: 3. člen). V 8. členu ZDD (1994) je dodano, da je za opravljanje detektivske dejavnosti potrebna licenca.

Detektivovo opravljanje dejavnosti je bilo opredeljeno v 9. in 10. členu ZDD (1994), v katerih je bilo zapisano, da detektiv lahko pridobiva informacije neposredno od osebe, na katero se nanašajo, od drugih oseb, ki imajo podatke in jih prostovoljno predajo, ter iz sredstev javnega obveščanja (o poškodovanih, skritih osebah, dolžnikih, piscih in odpošiljateljih anonimnih pisem, povzročiteljih materialnih škod; ukradenih ali izgubljenih predmetih; dokaznem gradivu, potrebnem za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj strank pred pravosodnimi ipd. organi, ki o teh pravicah odločajo v postopkih; o delavčevem upoštevanju konkurenčne klavzule in o podatkih o uspešnosti in poslovnosti pravnih oseb). 10. člen ZDD (1994) je opredeljeval pridobivanje podatkov iz evidenc o stalno in začasno prijavljenih osebah, zaposlitvi in lastništvu avtomobila, pri čemer je moral detektiv predložiti dokazilo o tem, da je prevzel konkretno nalogo. Imel je tudi pravico do vpogleda v sodne in upravne spise, če je imela to pravico stranka, ki ga je pooblastila.

Kljub številnim konkretnim vprašanjem, ki so se v omenjenem zakonu pojavila kot posledica nedomišljenih in premalo dorečenih rešitev in zadevajo status detektiva kot svobodnega poklica, zagotovitev ustrezne strokovnosti in molčečnosti ter jasnost definiranja delovnega področja, delovnih metod in kazenskih določb, je tedanja praksa izoblikovala predvsem naslednja ključna vprašanja, o katerih je pisal Perko: »/.../ ali določbe v Zakonu o detektivski dejavnosti (ZDD, 1994), upoštevajoč preostale zakone, sploh definirajo detektivsko dejavnost tako natančno, da se lahko takoj in nesporno ve, da te dejavnosti ne morejo opravljati drugi (varnostniki, uslužbenci zavarovalnic, bank, trgovin, hotelov itd.). Komu sploh koristi (sicer povsem ponesrečena) kazenska določba o opravljanju

detektivske dejavnosti brez licence, če ne vemo ali nočemo vedeti dovolj natančno, kaj sploh je detektivska dejavnost, in če nihče ne išče in ne preganja posameznikov ali skupin, ki opravljajo »detektivsko« dejavnost brez licence; ali t. i. detektivska pooblastila iz 10. člena zakona sploh omogočajo kvalitativen preskok od nekega pooblaščenca, npr. Zavarovalnice Maribor, d. d., ki o nekem škodnem primeru zbira informacije, ali pa varnostnika v nekem podjetju, ki zbira informacije o odtujanju v podjetju, pa do detektiva, ki bi praviloma moral biti za to izrecno zakonsko pooblaščen, z dodatnimi pooblastili, ki bi mu omogočila kvalitetno delo, ob seveda istočasni predhodni strokovni podkovanosti in izkušnjah.« (Perko, 1999: 267–268)

Kljub temu, da je Perko (1999) o tem pisal že leta 1999, še danes nimamo definirane razlage v samem ZDD-1 (2011), kaj je detektivska dejavnost oziroma detektivska družba, da bi bil mogoč nadzor vseh izvajalcev detektivske dejavnosti, ki izvajajo dejavnost brez ustrezne licence.

Prvemu normativnemu urejanju iz leta 1994 so sledile spremembe in dopolnitve – prva leta 2002, naslednja leta 2005, še ena leta 2007 in zadnja leta 2010. Prvi zakon o spremembah in dopolnitvah (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-A), 2002), sprejet 25. oktobra 2002, je v uvodnem delu obravnaval DeZRS. Vseboval je določbo, da o podelitvi in odvzemu detektivske licence odloča DeZRS v upravnem postopku, določena pa sta bila pravica detektiva do pritožbe in obveščanje Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu MNZ) o odločbi iz postopka podelitve oziroma odvzema licence. Po novem je namesto prejšnje opredelitve financiranja iz republiškega proračuna DeZRS sredstva za izvajanje javnih pooblastil in drugih nalog začela pridobivati iz članarine in opravljanja drugih, s statutom določenih nalog. Prav v Statutu DeZRS (DeZRS, 2014) so določene podrobnosti glede financiranja. Razširjena so bila tudi določila, ki so urejala odzemanje licence (ZDD-A, 2002).

Opravljanje detektivske dejavnosti se je razširilo z določilom: »Detektiv sme pridobivati informacije na podlagi pisne pogodbe o opravljanju detektivske storitve za stranko in njenega pisnega pooblastila, iz katerega je razvidno področje zbiranja informacij iz 8. člena tega zakona, namen zbiranja informacij in obseg danega pooblastila.« (ZDD-A, 2002: 8. člen) S tem so bila upravičenja jasneje zapisana, saj je bil obseg po novem zakonsko omejen in je podana zahteva po njegovi vnaprejšnji opredelitvi. Na točno določeno delovanje je bil dodatno omejen tudi 9. člen ZDD-A (2002), saj je detektiv lahko zbiral samo te informacije, ki so jim bile po novem dodane informacije o kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo, in njihovih storilcih, o disciplinskih kršitvah in kršiteljih, kandidatih za zaposlitev v okviru pisnega soglas-

ja kandidata za zaposlitev. Upravičenja so bila razširjena tudi z zakonsko dovoljenim opravljanjem svetovalnih nalog preprečevanja kaznivih in drugih škodljivih dejanj. V povezavi z zbiranjem podatkov so bile navedene konkretne evidence, iz katerih je detektiv lahko pridobil podatke (evidenca registriranih vozil, register stalnega prebivalstva ali centralni register prebivalstva, evidenca zavarovancev itd.), obseg in način zavarovanja osebnih podatkov pa je določal MNZ s podrobnejšimi predpisi. Zbrane informacije so bile po novem zakonsko opredeljene kot poslovna tajnost, ki jo je moral detektiv varovati tudi po opravljeni storitvi (ZDD-A, 2002).

Dodano je bilo novo poglavje, ki je urejalo opravljanje detektivske dejavnosti in storitev tujih detektivov v Sloveniji. Obširneje je bilo obravnavano tudi poglavje o nadzoru, ki je bil po novem opredeljen kot inšpekcijski nadzor, saj so ga opravljali inšpektorji za zasebno varstvo, pooblastila pa je določal ZDD (1994) oziroma Zakon o inšpekcijskem nadzoru (ZIN-UPB1, 2007) in Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP-UPB2), če ZDD (1994) ni določal drugače, vsebovana pa so bila tudi določila o pravicah in dolžnostih inšpektorjev. Nadzor kot eden izmed ključnih vidikov zakonske podlage je s to spremembo postajal jasnejši, saj so bile opredelitve v izvornem zakonu pomanjkljive in nejasne. Jasneje so se opredelile tudi kazenske določbe, razširile pa so se tudi zahteve glede evidenc, ki jih je o detektivih vodila DeZRS in ki jih je vodil detektiv pri svojem delu (ZDD-A, 2002).

Zakon o spremembah Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-B, 2005) iz leta 2005 ni prinesel bistvenih sprememb, medtem ko je Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-C, 2007) iz leta 2007 v 9. členu upravičenja detektiva razširil s pridobivanjem informacij »o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni in poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih« (ZDD-C, 2007: 9. člen). Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-D, 2010) iz leta 2010 je podrobneje razčlenil predvsem določila glede opravljanja detektivske dejavnosti in storitev tujih detektivov v Sloveniji, pri čemer so bile pravice do opravljanja detektivske dejavnosti oseb iz držav članic EU, Evropskega gospodarskega prostora (EGP) ali Švicarske konfederacije izenačene z državljanji in pravnimi osebami iz Slovenije.

Zakonske spremembe ZDD-D (2010) so v praksi pomenile, da je detektiv lažje opravljal svoje delo, hkrati pa so bila natančneje opredeljena upravičenja, kar je prispevalo k širšemu naboru potencialnih strank, lažjemu inšpekcijskemu nadzoru in lažjemu delovanju tujih detektivov na podlagi t. i. klavzule vzajemnosti na območju Slovenije.

Marca 2011 je državni zbor sprejel nov Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1, 2011), ki ga obravnavamo v nadaljevanju. Kot enega od pomembnih dokumentov za detektivsko dejavnost je treba omeniti še Strategijo na področju zasebnega varstva (Ministrstvo za notranje zadeve, 2010), ki je postavila temelje oziroma bistvena izhodišča za sistemsko urejenost področja, strokovno izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje ter nadzor tudi detektivske dejavnosti.

3 Pravna ureditev detektivske dejavnosti v Sloveniji

ZDD-1 (2011) ne odstopa od ciljev in načel dotedanjih predpisov, ampak pomeni samo nadaljevanje dotedanje prakse. Prinesel je spremembe pri opravljanju dejavnosti, saj so po njegovi uveljavitvi za gospodarske družbe in fizične osebe odpravljene nepotrebne administrativne ovire, hkrati pa določene in natančneje opredeljuje pogoje za opravljanje dejavnosti (Savski et al., 2012). V praksi delovanja detektivov in podjetij, ki opravljajo detektivsko dejavnost, se srečamo s številnimi ovirami, med katerimi denimo prepoznavamo nelojalno konkurenco in možnost registracije poizvedovalne dejavnosti brez potrčila o pridobljeni licenci detektiva v Sloveniji.

ZDD-1 (2011) odpravlja nekatere nejasnosti in pomanjkljivosti, ki so našteje v nadaljevanju. Te so se pokazale pri uporabi prej veljavnih zakonskih aktov, na nekatere pa je opozorila sodna praksa. Poleg tega »Zakon o detektivski dejavnosti (2011) pomeni tudi uskladitev s pravom EU, saj detektivska dejavnost ni bila izločena iz direktive, ki ureja enotni notranji trg EU« (Savski et al., 2012: 12). V nadaljevanju obravnavamo bistvene novosti ZDD-1 (2011) v primerjavi z ZDD (1994), in sicer v vključenimi spremembami in dopolnitvami.

Prve ključne spremembe ZDD-1 (2011) vključujejo natančnejšo definicijo detektivske dejavnosti, ki je po novem opredeljena kot »zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj, ki ga za naročnikove potrebe opravlja po tem zakonu detektiv, ki ima izdano licenco in izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom« (ZDD-1, 2011: 2. člen). Nasploh so natančneje določeni pogoji za opravljanje detektivske dejavnosti, saj ZDD-1 (2011) po novem vsebuje člena o opravljanju detektivske prakse in pripravništva ter zavarovanju odgovornosti, določene pa so tudi obveznosti.

Opravljanje detektivske dejavnosti je nadalje obravnavano v poglavju o pravicah in dolžnostih detektiva, v katerem je pridobivanje informacij obravnavano po delovnih področjih. V skladu s 26. členom ZDD-1 (2011) detektiv:

- pridobiva informacije o osebah, ki so pogrešane ali skrite, in povzročiteljih premoženjskih in nepremoženjskih škod; anonimnih pisanjih; dolžnikov in njihovem premoženju; pogrešanih in izgubljenih predmetih; dokaznem gradivu in dejstvih, potrebnih za zavarovanje ali dokazovanje upravičenj stranke pred sodišči idr. organi, ki v postopkih odločajo o teh pravicah; spoštovanju konkurenčne prepovedi in klavzule; uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov; kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo, ter njihovih storilcih; zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe; zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela; delu pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih;

- naslovnikom vroča pisemske in druge pošiljke;
- svetuje fizičnim in pravnih osebam glede preprečevanja kaznivih ravnanj;
- rešuje in izvaja zaščito poslovnih skrivnosti, informacijskih sistemov, ekonomskih in osebnih podatkov in informacij;
- opravlja upravičenja, ki so mu podeljena z drugimi zakoni.

Poleg tega so v 27. členu ZDD-1 (2011) taksativno določena (v 28.–31. členu tega zakona pa tudi obrazložena) upravičenja, ki jih detektiv lahko uporablja pri svojem delu, in sicer:

- zbira podatke od oseb ali iz javno dostopnih virov;
- pridobiva podatke iz evidenc;
- osebno zaznava;
- uporablja tehnična sredstva.

Prepovedi, pri katerih ni bistvenih sprememb, so zapisane v 32. členu ZDD-1 (2011), v 33. členu pa so natančneje opredeljeni dolžnosti in varovanje tajnosti. ZDD-1 (2011) detektiva poleg tega, da se podatki, zbrani za stranko, štejejo za poslovno skrivnost in varujejo tudi po opravljeni storitvi, v 33. členu izrecno opozarja tudi, da lahko informacije in podatke obdeluje in uporablja le za namen, za katerega so bili pridobljeni. Še vedno velja določba o izročanju vseh v okviru pogodbe zbranih podatkov stranki, o dolžnosti podajanja ovadbe pristojnemu organu, ko pri svojem delu odkrije podatek o storitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, pa tudi o zavezanosti varovanju poslovne skrivnosti, tajnih in osebnih podatkov.

Posebno poglavje je namenjeno razširjeni zakonski opredelitvi prenehanja veljavnosti in odvzema licence. ZDD-1 (2011) poleg natančnejše opredelitve pogojev za prenehanje opravljanja detektivske dejavnosti vpeljuje možnost začasnega, pogojnega in trajnega odvzema licence ter službene izkaznice, pristojni organ pa lahko izreče tudi prepoved opravljanja čezmejne dejavnosti.

V sedmem poglavju so še natančneje določeni pogoji za opravljanje detektivske dejavnosti tujih detektivov, prav tako je dodatno razširjeno osmo poglavje o (inšpekcijskem) nadzoru.

Ker ZDD-1 (2011) ureja pogoje za opravljanje detektivske dejavnosti v Sloveniji, je bilo treba vanj ustrezno vključiti nove določbe o prostem ustanavljanju ponudnikov storitev in prostem čezmejnem opravljanju storitev v povezavi z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij (2005).

3.2 Detektivska zbornica Republike Slovenije in njene pristojnosti

DeZRS je članska organizacija detektivov, ki v skladu z ZDD-1 (2011) in predpisi, izdanimi na njegovi podlagi, Statutom DeZRS (2014) in drugimi predpisi DeZRS opravlja določene naloge za delovanje in razvoj detektivstva ter zastopa poklicne in socialne interese svojih članov (Detektivska zbornica Republike Slovenije, 2014).

Tabela 1: Pristojnosti DeZRS po ZDD-1

ZDD-1 (2011)
<p>6. člen</p> <p>Sprejema kodeks poklicne etike.</p> <p>Ministrstvu, pristojnemu za notranje zadeve, predlaga program strokovnega usposabljanja, poklicne standarde in kataloge strokovnih znanj ter spretnosti in način opravljanja detektivskega izpita.</p> <p>Ministrstvu predlaga obrazec detektivske izkaznice.</p> <p>Organizira in izvaja obdobjna usposabljanja detektivov.</p>
<p>7. člen</p> <p>Podeljuje in odvzema licenco za opravljanje detektivske dejavnosti in detektivsko izkaznico ter opravlja naloge, povezane z opravljanjem detektivske dejavnosti tujih detektivov v Republiki Sloveniji.</p> <p>Vodi s tem zakonom predpisane evidence.</p> <p>Opravlja strokovni nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb.</p> <p>Pristojni organ opravlja naloge po zakonu, ki ureja postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma dejavnosti v Republiki Sloveniji.</p>

Vir: ZDD-1 (2011)

Ustanovljena je bila z javnopravnim aktom – zakonom, tj. ZDD (1994), kar pomeni, da gre za javno organizacijo. Njena funkcija in delovanje sta javna. Temeljni cilj oziroma dejavnost je izvajanje javnih pooblastil, ki je v javnem interesu. DeZRS je javnopravna oseba sui generis (gre za pravno ustanovljen monopolni položaj ustanove, članstvo je obvezno, DeZRS odloča o pravicah in obveznostih svojih članov, ima in izvaja javna pooblastila, v njej je uveljavljen način javnega financiranja ipd.).

Delo in poslovanje DeZRS sta podvržena državnemu nadzoru, saj je MNZ »pristojno za izvajanje nadzora nad izvajanjem nalog zbornice, podeljevanje in odvzem javnega pooblastila ter za nadzor nad njegovim izvajanjem, odločanje v primeru pritožbe na odločitev zbornice, varnostno preverjanje, določitev programa usposabljanja³ in izpopolnjevanja detektiva, tarifo, kadrovskih in materialnih pogojev izvajanja programa ter način opravljanja detektivskega izpita, vsebino in trajanje obdobjnega usposabljanja, določitev obrazca detektivske izkaznice in vloge za pridobitev licence ter za sistemsko urejanje področja detektivske dejavnosti« (Ministrstvo za notranje zadeve, n. d.).

V tabeli 1 so prikazane pristojnosti DeZRS po ZDD-1 (2011). Te so vsebovane v dveh členih. Program preizkusa znanja je DeZRS izvorno določala sama, s spremembami zakona (ZDD-A, 2002) pa se je dodala določba o potrebnem soglasju z MNZ. Poleg tega je DeZRS vmes tudi odločala o priznavanju poklicnih kvalifikacij v skladu s predpisi, ki urejajo postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v državah EU, EGP in Švicarske konfederacije.

³ Sotlar (2011) je pred sprejetjem novega zakona leta 2011 poudaril, da je za razvoj detektivske dejavnosti nujno potrebno izboljšanje profesionalnosti. Meni, da je treba vztrajati pri visokih vstopnih pogojih in standardih za pridobitev licence detektiva ter zagotoviti ustrezno in specifično izobraževanje, usposabljanje ter preverjanje znanja. Pomen strokovne usposobljenosti je sicer poudarjal že prej, leta 1998 pa je zapisal: »Tudi zasebni detektivi imajo možnost, da svoj poklic razvijejo in povzdignejo vsaj na nivo polprofesije. Bodo pa morali premisliti, ali je že samo dejstvo, da ima nekdo višjo izobrazbo in opravljen preizkus znanja, dovolj, da lahko vstopi v ta poklic. Morda bi tudi na tak način lahko zaprli vrata tistim, ki nosijo detektivske izkaznice le za bahanje pred prijatelji.« (Sotlar, 1998: 299)

Organi DeZRS so skupščina, upravni odbor, predsednik, nadzorni odbor in častno razsodišče. Skupščina, ki je najvišji organ DeZRS in jo sestavljajo vsi v evidenco detektivov vpisani detektivi, je pristojna za sprejemanje statuta in drugih določenih splošnih aktov, Kodeksa poklicne etike detektivov Republike Slovenije, poslovnika o delu, sprejemanje finančnega načrta, volitve oziroma imenovanje in razreševanje (pod)predsednika ter članov upravnega in nadzornega odbora, komisij in odborov, ki so ustanovljeni kot delovna telesa, podeljuje častno članstvo, obravnava poročila, problematiko dela detektivov in druga vprašanja v povezavi z detektivskim poklicem, skladno z okvirom nalog DeZRS, kot jih določa zakon, statut in drugi splošni akti tega pristojnega organa. Skupščina zaseda najmanj enkrat letno, njeno delo pa vodijo delovna telesa (delovno predsedstvo, verifikacijska komisija, volilna komisija, zapisnikarja in overovatelja). Upravni odbor skrbi za delo in poslovanje DeZRS ter ima devet članov s štiriletnim mandatom. Predsednik DeZRS funkcijo opravlja neprofesionalno, upravičen pa je le do povračila potnih in drugih z delom ali nalogami predsednika DeZRS povezanih stroškov, kot določa 33. člen statuta (DeZRS, 2014).

DeZRS je financirana iz različnih virov: iz članarine in drugih prispevkov detektivov, prihodkov iz opravljanja javnih pooblastil in drugih storitev, sredstev od prodaje storitev iz poslovne dejavnosti, denarnih kazni, ki izhajajo iz disciplinskih postopkov zoper detektive, daril in volil ter obresti in drugih prihodkov, ki izvirajo iz opravljanja nalog (DeZRS, 2014). Način in postopek opravljanja nadzora DeZRS nad člani podrobneje ureja Pravilnik o izvajanju nadzora nad delom članov DeZRS (2004).

3.3 Kodeks detektivske poklicne etike

S kodeksom poklicne etike detektivov Slovenije (DeZRS, 1998) člani DeZRS določajo načela delovanja detektivov in detektivskih družb pri opravljanju detektivske dejavnosti ter pravila ravnanja za spoštovanje in uveljavljanje sprejetih načel pri operativnem delu detektiva in detektivskih družb. Načela in pravila ravnanja, določena v kodeksu, temeljijo na Ustavi Republike Slovenije (1991), ZDD-1 (2011), podzakonskih aktih⁴ in Statutu DeZRS (2014) ter so odraz izpričane volje in

⁴ Detektivska dejavnost je podrobneje urejena s podzakonskimi akti: Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (2011); Pravilnik o detektivski izkaznici (2004); Pravilnik o inšpekcijskem nadzoru na področju detektivske dejavnosti, službeni izkaznici inšpektorja za zasebno varstvo in postopku za njegovo izdajo (2003); Pravilnik o pogojih za pridobitev in odvzem licence za opravljanje detektivske dejavnosti, o postopku pridobitve in odvzema licence in o načinu vodenja evidence o izdanih in odvzetih licencah (1999); Pravilnik o programu in postopku preizkusa znanja kandidatov za pridobitev licence za opravljanje detektivske

pripravljenosti članov DeZRS, da pri poklicnem delovanju in opravljanju detektivske dejavnosti ravnajo v skladu s pravnimi in etičnimi normami, ki veljajo na področju in območju delovanja. Ta kodeks zavezuje detektive, detektivske družbe, strokovne organe DeZRS in njihove delavce (DeZRS, 1998).

Kodeks (DeZRS, 1998) poudarja opravljanje poklicnih dolžnosti detektiva v skladu z moralnimi in etičnimi načeli. Njegovo kršitev ureja Statut DeZRS (2014). Kršenje kodeksa pomeni kršitev dolžnosti vestnega opravljanja detektivskega poklica in je kot tako podvrženo disciplinskim kršitvam. Med možnimi disciplinskimi ukrepi so opomin, denarna kazen, odvzem pravice do opravljanja detektivske dejavnosti v trajanju od 3 do 12 mesecev in odvzem licence za opravljanje detektivske dejavnosti. Postopek vodi častno razsodišče. Po podatkih DeZRS (D. Kupnik, intervju 27. junija 2017) iz junija 2017 samo po kodeksu niso izvedli nobenega ukrepa. Izrečen je bil sicer en ukrep odvzema detektivske licence⁵, a je MNZ kot drugostopenjski organ odločbo razveljavil zaradi nesorazmernosti ukrepa.

3.4 Licenca detektivske dejavnosti

Eden izmed osnovnih pogojev, da lahko detektiv opravlja detektivsko dejavnost, je veljavna licenca detektivske dejavnosti. Licenca je javna listina, ki dokazuje strokovno usposobljenost detektiva za samostojno opravljanje detektivske dejavnosti na območju Slovenije (Savski et al., 2012). DeZRS licenco za opravljanje detektivske dejavnosti podeli s certifikatom o licenci, posameznika pa vpiše tudi v evidenco detektivske dejavnosti. Ob certifikatu detektivi prejmejo tudi detektivsko izkaznico (ZDD-1, 2011). Ko se detektiv sklicuje na izvajanje ukrepov detektiva po ZDD-1 (2011), mora na zahtevo osebe, na katero se ukrepi nanašajo, policista ali inšpektorja pokazati detektivsko izkaznico. Obliko, ceno in vsebino certifikata o licenci in tudi detektivsko izkaznico določa Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (2011). Tako je določeno predvsem zato, da ne bi prišlo do določitve cen, ki ne bi bile sorazmerne in bi bistveno odstopale od cen, ki so določene za podobne poklice (Savski et al., 2012). Detektivsko dejavnost v Sloveniji lahko opravlja le detektiv z veljavno licenco.

Detektiv mora ves čas opravljanja detektivske dejavnosti izpolnjevati pogoje v skladu z ZDD-1 (2011). Če jih ne izpolnjuje več, mora prenehati opravljanje dejavnosti in v osmih dneh pristojnemu organu vrniti certifikat o licenci in detek-

dejavnosti (1999); Pravilnik o ravnanju z osebnimi podatki in o načinu varovanja osebnih podatkov pri opravljanju detektivske dejavnosti (2003).

⁵ DeZRS zaradi varstva osebnih podatkov ne razkriva konkretne odločbe.

tivsko izkaznico. DeZRS podatke o tem detektivu objavi na svoji spletni strani (ZDD-1, 2011).

Postopek za pridobitev licence se začne, ko se pri pristojnem organu vложи vloga za pridobitev licence. Vlogi se priložijo pisna dokazila o izpolnjevanju predpisanih pogojev v skladu z ZDD-1 (2011) za podelitev licence. Vsebino vloge za pridobitev licence določi minister, pristojen za notranje zadeve (ZDD-1, 2011: 11. člen). Prosilec lahko pridobi licenco, če izpolnjuje pogoje, ki so navedeni v tabeli 2.

V ZDD (1994) so bile leta 1994 najprej vključene štiri določbe, s spremembami pa je bila dodana še peta, in sicer, da je detektiv vreden zaupanja za opravljanje detektivske dejavnosti. Poimenovanja »vrednost zaupanja«, ki je abstrakten pojem, v ZDD-1 (2011) iz leta 2011 ni. Nadomešča ga postavka o varnostnem preverjanju in odsotnosti varnostnih zadržkov, ki je precej konkretnjša. Zahteva o državljanstvu je bila že v spremembah ZDD razširjena na državljane članic EU, EGP in Švicarske konfederacije.

Tabela 2: Pogoji za pridobitev licence po ZDD-1

ZDD-1 (2011)
12. člen
Je državljan Republike Slovenije ali države članice Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije.
Ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po visokošolskem strokovnem programu prve stopnje, ali enakovredno izobrazbo, pridobljeno v tujini in priznано v skladu z zakonom, ki ureja priznavanje in vrednotenje izobraževanja.
Ima opravljen izpit za detektiva.
Je varnostno preverjen in nima varnostnih zadržkov.
V zadnjih dveh letih pred vložitvijo vloge ni opravljal nalog policista oziroma pooblaščen osebe v Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji ali obveščevalno-varnostni službi ministrstva, pristojnega za obrambo.

Vir: ZDD-1 (2011)

3.5 Nadzor nad detektivsko dejavnostjo

Nadzor nad izvajanjem detektivske dejavnosti lahko razdelimo na dve osnovni skupini: 1) nadzor nad zakonitostjo dela detektivov in 2) nadzor nad kakovostjo dela – poslovanja detektivov⁶. Detektiv mora poleg določil v zakonu upoštevati tudi veljavne predpise in standarde varstva pred požari, varstva pri delu, varovanja poslovnih skrivnosti ter projektne dokumentacije ali predpise in standarde materialnega in finančnega poslovanja, kar nadzirajo pristojne inšpekcijske in revizijske institucije.

⁶ Nadzor kakovosti je največkrat izraz (ne)zadovoljstva naročnika detektivske storitve.

Javnost nima neposrednega nadzora nad delom detektivov. Morebitne kršitve kodeksa in zakona lahko prijavi MNZ ali DeZRS, tam pa o tem odloča častno razsodišče.

3.5.1 Neposredni izvajalci nadzora

Nadzor nad izvajanjem nalog, ki jih pristojni organ, tj. DeZRS, opravlja kot javno pooblastilo, izvajajo MNZ in inšpekcijske službe. Pri nadzoru se najprej zbirajo in sporočajo informacije o načinu opravljanja dela detektivov, nato pa se informacije ovrednotijo in primerjajo s postavljenimi okviri standardov in normami. V nadaljevanju bo predstavljen koncept nadzora nad izvajanjem detektivske dejavnosti, kdo so neposredni izvajalci nadzora, kaj je predmet nadzora in kaj obsega nadzor nad kakovostjo dela.

V določbi 22. člena ZDD-1 (2011) so določeni osnovni, neposredni izvajalci nadzora nad zakonitostjo dela in poslovanja detektivov ter njihove pristojnosti. Nadzor nad izvajanjem zakona opravljata MNZ in DeZRS, vsak posebej

na svojem področju dela. Pristojne inšpekcije – zakon jih ne navaja poimensko – nadzorujejo karakteristike izbranih in uporabljenih tehničnih sredstev. Če MNZ ugotovi, da detektiv ne izpolnjuje zakonskih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti, prekliče soglasje k licenci.

ZDD-1 (2011) obravnava nadzor v osmem poglavju, in sicer s tremi členi, ki obsegajo inšpekcijski nadzor, inšpekcijske ukrepe ter zaseg predmetov in dokumentacije (tabela 3). Nadzor je omenjen že v sklopu nalog DeZRS, ki opravlja strokovni nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb, nje-no opravljanje nalog pa je pod budnim očesom MNZ (ZDD-1, 2011: 7. člen). Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu: IRSNZ) je vršilec ključnega

nadzora iz osmega poglavja, saj nadzira izvajanje določb zakona in predpisov, izdanih na njegovi podlagi. Nadzira izvajanje predpisov v detektivski dejavnosti, zahteva predložitev pooblastila o opravljanju storitve za stranko, sodeluje z drugimi subjekti pri izvajanju svojih nalog in poleg pooblastil, določenih z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (ZIN-UPB1, 2007), izvaja še pristojnosti iz 39. člena ZDD-1 (2011). Področje nadzora je v ZDD-1 (2011) precej bolj konkretno zastavljeno. Podrobnosti ureja Pravilnik o inšpekcijskem nadzoru na področju detektivske dejavnosti, službeni izkaznici inšpektorja za zasebno varstvo in o postopku za njeno izdajo (2003).

- opravljanje detektivske dejavnosti brez zavarovane odgovornosti za škodo, ki bi lahko nastala stranki ali tretjim osebam in ki izvira iz opravljanja detektivske dejavnosti;
- nespoštovanje določbe prvega odstavka 21. člena ZDD-1 (2011), ko detektiv v predpisanem roku ni vrnil certifikata o licenci in detektivske izkaznice;
- kršitev 3. člena ZDD-1 (2011), ko detektiv kot poslovni subjekt ni bil vpisan v Poslovnem registru Slovenije« (IRSNZ, 2014, 2015, 2016).

Tabela 3: Relevantne določbe zakona o nadzoru nad zakonitostjo dela in poslovanja detektivov po ZDD-1

ZDD-1 (2011)
38. člen
Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb tega zakona in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, opravlja inšpektorat ministrstva, pristojnega za notranje zadeve, inšpekcijski nadzor izvršujejo inšpektorji.
Inšpektor nadzira izvrševanje predpisov na področju detektivske dejavnosti, in sicer:
<ul style="list-style-type: none"> – preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je dolžan voditi pristojni organ; – preverja obstoj in veljavnost licence za opravljanje detektivske dejavnosti;
<ul style="list-style-type: none"> – v primeru sklenjene pogodbe preverja namen in veljavnost za izvajanje detektivskih dejavnosti;   <ul style="list-style-type: none"> – opravlja nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb; – preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je detektiv dolžan voditi; – ugotavlja spoštovanje določb o izvajanju nalog, ki jih detektiv sme opravljati;   – pri detektivu ugotavlja način varovanja podatkov, pridobljenih pri opravljanju detektivske dejavnosti ali v zvezi z njo.
Na zahtevo inšpektorja mora detektivska družba predložiti na vpogled pooblastilo o opravljanju detektivske storitve za stranko.
39. člen
Inšpektor ima poleg splošnih pooblastil, določenih v zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor, še naslednje pristojnosti:
<ul style="list-style-type: none"> – predlaga pristojnemu organu odvzem licence, če detektiv ne izpolnjuje z zakonom predpisanih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti oziroma če v določenem roku ne odpravi ugotovljenih pomanjkljivosti ali nepravilnosti; – začasno prepove opravljati dejavnost in predlaga pristojnemu organu odvzem licence, če zaradi nezakonitega dela detektiva ali detektivske družbe obstaja nevarnost za življenje in zdravje ljudi, javni red ali javno varnost ali premoženje večje vrednosti ali hujša grožnja javnemu interesu; – predlaga pristojnemu organu uvedbo postopka za ugotovitev detektivove disciplinske odgovornosti;   <ul style="list-style-type: none"> – predlaga pristojnemu organu sprejetje ukrepov za odpravo pomanjkljivosti; – izvaja postopke o prekršku v skladu z zakonom, ki ureja postopek o prekršku.

Vir: ZDD-1 (2011)

Med prioriteta del IRSNZ je tudi izvajanje inšpekcijskega nadzora v detektivski dejavnosti, s poudarkom na ugotavljanju opravljanja te dejavnosti brez ustrezne licence (Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve, 2016). IRSNZ med bistvene kršitve in nepravilnosti pri opravljanju detektivske dejavnosti v letih veljavnosti ZDD-1 (2011) uvršča:

- »nepopolno vodenje evidenc oziroma vodenje v nasprotju s 45. členom ZDD-1 (2011);
- opravljanje detektivske dejavnosti brez pooblastila oziroma v nasprotju s 25. členom ZDD-1 (2011);

V poročilih za leti 2014 in 2015 detektivsko dejavnost ocenjujejo kot »neproblematično, saj so nadzori pokazali, da imajo detektivski poslovanje dobro urejeno« (IRSNZ, 2015, 2016). Poleg preverjanja licenciranja so pozorni še na pojav drugih fizičnih in pravnih oseb, ki v okviru poizvedovalne dejavnosti opravljajo določene aktivnosti (IRSNZ, 2017), denimo kdo poleg detektivov zbira informacije o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezn ali poškodbe, saj detektivski menijo, da drugi subjekti neupravičeno posegajo v to področje (IRSNZ, 2015).

4 Ugotovitve raziskav o delu detektivov

Lastnosti dela detektivov smo preverjali s statistično metodo zbiranja in obdelave podatkov oziroma s kvalitativno metodo raziskovanja, in sicer smo z metodo anketiranja preverili, kakšno je stanje detektivskega dela danes. N. Bizjak (2011) je leta 2011 objavila izsledke raziskave o analizi dela detektivov, ki je temeljila na anketiranju 28 detektivov v Sloveniji. Na podlagi rezultatov smo izvedli primerljivo raziskavo z namenom primerjave značilnosti dela detektivov takrat in danes. Anketiranje smo izvedli med 20. aprilom in 3. majem 2017. Vprašalnike⁷ smo po intranetu DeZRS in elektronski pošti poslali vsem članom DeZRS. Teh je skupno 86, vendar je aktivnih precej manj – na zadnjih dveh skupščinah DeZRS je bilo največ 45 članov. Vrnjenih smo dobili 22 vprašalnikov, ki so postali naš vzorec.

N. Bizjak (2011) je pred šestimi leti v raziskavi ugotovila, da imajo detektivi v povprečju devet let delovnih izkušenj, devet izmed detektivov z omenjenim številom let delovnih izkušenj pa jih je prej delalo v policiji; šest detektivov s povprečno šestimi leti izkušenj z detektivskim delom je prav tako prišlo iz policijskih vrst. »Večina izkušenih detektivov je pripravljena pomagati in naučiti mlade, še neizkušene detektive, da bodo delo opravljali uspešno, predvsem pa zakonito, saj navsezadnje nezakonito dejanje enega detektiva meče slabo luč na vse preostale detektive. Slabo poznavanje zakonodaje in njena napačna raba mečeta slabo luč na celotno detektivsko dejavnost v Sloveniji. Zato je izrednega pomena medsebojna pomoč detektivov,« izpostavlja N. Bizjak (2011: 28).

Rezultati raziskave kažejo pomladitev v detektivskih vrstah, saj detektivi v povprečju delajo malo manj kot šest let (samo štirje od vprašanih imajo deset let delovnih izkušenj ali

več) in le šest jih je prej delalo v policiji. Zelo pripravljeni so pomagati učiti neizkušene detektive in se močno strinjajo, da nezakonita ravnanja enega uničujejo ugled vsem detektivom in da sta nepoznavanje zakonodaje ter njena napačna raba v splošnem slabi za dejavnost.

N. Bizjak (2011) je v povezavi s področji dela ugotovila, da so detektivi posvetili največ pozornosti delovnopравни postopkom, kot so kontrole bolniške odsotnosti, ugotavljanje disciplinskih kršitev in alkoholiziranosti ter notranje kontrole v delovnih okoljih in postopkih ob inšpekcijskih pregledih. Sledil je izvršilni postopek, pri katerem opravljajo zunajododne poravnave, izterjave dolgov v izvršilnih postopkih, rubeže in izvršilne prodaje. »Najmanj pozornosti pa posvečajo ugotavljanju dejanskega stanja in dejstev s pomočjo poligrafa,« ugotavlja omenjena avtorica (2011), mi pa v raziskavi iz leta 2017 ugotovitve delno potrjujemo (tabela 4).

Detektivi se največ ukvarjajo z iskanjem, zavarovanjem in dokumentiranjem, in sicer jih kar deset to počne večkrat mesečno, samo pet pa se jih s tem ne ukvarja. V postopke so najpogosteje vključeni, ko gre za delovnopravno področje – s tem se ne ukvarjata samo dva izmed njih, preostali pa se v povprečju ukvarjajo vsak mesec, štirje celo večkrat na mesec. Sledijo izvršilni postopki, s katerimi se polovica ukvarja vsaj enkrat mesečno, s civilnopравни postopki se večkrat na mesec ukvarja le eden, trije večkrat na mesec, več kot polovica pa vsaj nekajkrat na leto. Z družinskopravnimi postopki se nihče ne ukvarja večkrat mesečno, samo dva se z njimi srečujeta mesečno, preostali pa redko, tj. nekajkrat letno (deset detektivov), ali pa sploh ne (pet detektivov). V upravne postopke je vključenih še manj oseb, le eden se z njimi ukvarja včasih oziroma mesečno, 15 nekajkrat na leto, šest pa sploh ne. S škodnimi dogodki se jih kar 15 sploh ne ukvarja (dva se z njimi srečata večkrat na mesec, pet pa nekajkrat letno), najredkeje pa se ukvarjajo s protiprisluškovalnimi pregledi (po dva na mesečni oziroma letni ravni, preostali sploh ne) in opravljanjem poligrafskih testiranj. Slednje nekajkrat letno opravlja eden od vprašanih, preostali pa se s tem sploh ne ukvarjajo. Le šest detektivov se večkrat mesečno udeležuje na različnih področjih (eden celo na štirih, dva na treh in trije na dveh področjih dela). S ponavljajočimi se zadevami se prevladujoče ukvarjajo le na posameznih področjih oziroma se z zadevami istega tipa srečujejo le enkrat mesečno ali manj.

⁷ Anketni vprašalnik je vseboval naslednja vprašanja oziroma trditve: 1) Koliko let se ukvarjate z detektivsko dejavnostjo? 2) Preden sem postal detektiv, sem delal v policiji. 3) Pripravljen sem pomagati in naučiti mlade, še neizkušene detektive, da bodo delo opravljali uspešno, predvsem pa zakonito. 4) Nezakonito dejanje enega detektiva uničuje ugled vsem preostalim detektivom. 5) Slabo poznavanje zakonodaje in njena napačna raba uničujeta ugled celotne detektivske dejavnosti v Sloveniji. 6) Označite pogostnost svoje dejavnosti na področjih, ki so navedena v nadaljevanju. Pri tem uporabite lestvico: 1 – ne ukvarjam se, 2 – zelo redko se ukvarjam (nekajkrat letno), 3 – včasih se ukvarjam (mesečno), 4 – pogosto se ukvarjam (večkrat mesečno): izvršilni postopki, delovnopravni postopki, družinsko pravo, civilnopravni postopki, protiprisluškovalni pregledi, poligraf, škodni dogodki, upravni postopki ter iskanje, zavarovanje in dokumentiranje. 7) Naštetje podatkovne zbirke, ki jih uporabljate pri svojem delu. Na vprašanja 3, 4 in 5 so vprašani odgovorili z uporabo 5-stopenjske Likertove lestvice, pri čemer 1 pomeni »sploh se ne strinjam«, 5 pa »močno se strinjam«.

Tabela 4: Ugotovitve raziskave iz aprila 2017 glede področij detektivskega dela in deleža detektivov, ki se z njimi ukvarjajo

		Pogostnost ukvarjanja z delovnim področjem			
		Pogosto, tj. večkrat mesečno	Včasih, tj. mesečno	Zelo redko, tj. nekajkrat letno	Nikoli
Delovna področja detektivov	Iskanje, zbiranje, dokumentiranje	45 %	9 %	23 %	23 %
	Delovnopравни postopki	18 %	27 %	45 %	9 %
	Izvršilni postopki	27 %	18 %	18 %	36 %
	Civilnopравни postopki	5 %	14 %	55 %	27 %
	Družinsko pravo	0 %	9 %	68 %	23 %
	Upravni postopki	0 %	5 %	68 %	27 %
	Škodni dogodki	9 %	0 %	23 %	68 %
	Protiprisluškovalni pregledi	0 %	9 %	9 %	82 %
	Poligraf	0 %	0 %	5 %	95 %

Klavora (2012: 9) poudarja, da je trg detektivskih storitev v Sloveniji »plitev in ozek«, saj glede na število prebivalstva in poslovnih subjektov »število detektivov sploh ni visoko«. Očitno torej ne gre toliko za količinsko kot za kakovostno težavo trga detektivskih storitev.

Čas in S. Nađ (2008) sta že pred skoraj desetletjem ugotovila, da so največji uporabniki detektivskega dela podjetja, kar lahko povežemo in potrdimo z raziskavama iz leta 2011 in 2017, v katerih vidimo, da večina detektivov izvaja detektivske storitve za podjetja, ki želijo zaščititi svojo lastnino z delom detektivov.

Delo detektivov obsega različne aktivnosti za zaščito podjetniških tveganj, za zaščito intelektualne lastnine podjetja pa so že po zdajšnji zakonodaji zagotovljene izjemne možnosti. Klavora (2012) jih je predstavil kot: razvijanje aktivnosti pri korporativni varnosti; razvijanje aktivnosti za pomoč javnemu sektorju; razvijanje aktivnosti za pomoč zasebnemu sektorju pri preiskavah, ki jih opravljajo revizijske družbe; razvijanje dejavnosti v predkazenskem in kazenskem postopku

za pomoč oškodovancem ali storilcem kaznivih dejanj; razvijanje aktivnosti v predkazenskem in kazenskem postopku kot koncesijska dejavnost in alternativa državnim varnostnim organom in službam; razvijanje aktivnosti za iskanje oseb ter pri nadzoru nad osebami, ki jim je izrečen ukrep za zagotovitev prisotnosti, in nad osebami, ki prestajajo zaporne kazni ali so na pogojnem odpustu s prestajanja zaporne kazni.

Omeniti je treba še napačno javnomnenjsko predstavo o tem, s čim se ukvarjajo detektivi. Čas in T. Kramberger (2011) v raziskavi o poznavanju detektivske dejavnosti v Sloveniji ugotavljata, da zaradi mladosti in nepoznanosti detektivske dejavnosti Slovenci ne poznajo delovanja detektivov in imajo o njih napačno mnenje, ki so ga oblikovali na podlagi popularne kulture (TV-nadaljevank, filmov, knjižnih junakov). Detektivi so v njih prikazani drugače, vprašani pa posledično ne poznajo dejanskega slovenskega detektiva. Obenem zamenjujejo kriminaliste in detektive. Nepoznane so jim tudi storitve, ki jih detektivi pri nas opravljajo s pooblastili. Rešitev vidita v krepitvi razpoznavnosti detektivov in poznavanja njihovega dela.

V nadaljevanju podrobneje razlagamo delo detektivov na ugotovljenih treh najpogostejših področjih dela, kjer se detektivi glede na zadnje ugotovitve DeZRS in tudi posveta Problematika detektivske dejavnosti, ki ga je DeZRS izvedla v soorganizaciji Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru marca 2017, srečujejo z izzivi nedorečene zakonodaje⁸ in pojavom t. i. nelojalne konkurence.

4.1 Iskanje, zbiranje in dokumentiranje informacij

Izhajajoč iz detektivskih upravičenj lahko zapišemo, da je bistvo dela zasebnega detektiva zbiranje in dajanje informacij ter raziskovanje dogodkov, ki naročniku omogočajo uveljavljanje pravic pred različnimi subjekti in v različnih postopkih (Trivunović, 2014).

Detektiv informacije lahko pridobiva: 1) neposredno od osebe, na katero se nanašajo, ali od drugih oseb, ki imajo neko vedenje o tem, kar detektiv preiskuje, in so ga pripravljene deliti prostovoljno; 2) iz javno dostopnih virov (množičnih medijev, kot so časopis, televizija, internet); 3) iz raznih evidenc; 4) z osebno zaznavo in 5) z uporabo tehničnih sredstev (ZDD-1, 2011: 27.–28. člen).

Kot najpogosteje uporabljene podatkovne zbirke detektiv v opravljeni raziskavi navajajo Centralni register prebivalstva (CRP), Zemljiško knjigo (ZK), Register motornih vozil ter Agencijo Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), podatke pa pridobivajo tudi z družbenih omrežij, od Zavoda za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, MNZ, Geodetske uprave Republike Slovenije, upravnih enot in iz drugih javno dostopnih evidenc.

Pri uporabi tehničnih sredstev so detektivi zakonsko omejeni. Pri fotografiranju je denimo bistveno načrtovanje časa izvajanja naloge v odvisnosti od preostalih okoliščin, saj detektiv pri svojem delu ne sme poseči v zasebnost ali drugače kršiti zakonodaje, saj s tem izniči vrednost zbranega dokaznega gradiva. Kadar opazuje in naredi slikovno gradivo le v javnih prostorih ali iz javnih prostorov, kjer se ne posega v

zasebnost posameznika in pri tem posameznika ne moti, praviloma ne krši predpisov (Bizjak in Biderman, 2011).

Detektivi si delo olajšajo s programskimi aplikacijami za obdelavo primerov in vodenje evidenc, kar omogoča pospešitev postopkov in prepoznano formo pisnih izdelkov (Petek, 2011b). Detektiv stranki ugotovitve izroči v obliki poročila, v katerem so vsebovani odgovori na vprašanja, ki so naročnika zanimala in zaradi katerih je detektiva tudi najel.

4.2 Vloga detektiva v delovnopravnih postopkih

V tretji alineji 9. člena ZDD-1 (2011) je določeno, da detektiv lahko zbira dokazno gradivo, potrebno za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred pravosodnimi in drugimi organi in organizacijami, ki odločajo o teh pravicah. Četrta, šesta in nova sedma alineja to t. i. temeljno detektivsko dejavnost, ki velja že vse od sprejetja zakona dalje, samo še dodatno konkretizirajo kot zbiranje dokazov o zlorabah konkurenčne klavzule, bolniškega dopusta in prevoznih stroškov, o drugih disciplinskih kršitvah, kaznivih dejanjih in storilcih, ki se preganjajo z zasebno tožbo (ZDD-1, 2011).

Delovnopravni postopki so pomembni za oba vpletena v postopek – delodajalca in delavca. Prvi ščiti svoje interese, drugi pa lahko izgubi svoje pravice in mu lahko celo preneha delovno razmerje. To je lahko zanj zelo obremenilno. Dokazno breme je običajno na strani delodajalca, ta pa mora poskrbeti za pravilno izvedbo postopka (Trivunović, 2014).

4.2.1 Nadzor bolniškega dopusta

Eno ključnih delovnih področij detektivske dejavnosti je pridobivanje informacij o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, t. i. opravljanje nadzora bolniškega dopusta, ki ga lahko na podlagi Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1, 2013) in Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (1994) izvajajo delodajalci. Ta lahko pravico do nadzora nad delavcem izvaja sam ali pa jo prenese na detektiva. »Ob izredni odpovedi je dokazno breme na strani stranke, ki izredno odpoveduje pogodbo o zaposlitvi, v tem primeru delodajalca, pri čemer odločilno vlogo pridobivanja dokazov pogosto prevzamejo detektivi,« pojasnjuje Trivunović (2014).

Skladno z omenjenim 9. členom ZDD-1 (2011) so detektivi vse od uveljavitve prvega zakona dalje zbirali dokaze o zlorabah bolniškega dopusta. Nobeno sodišče o tem ni strokovno presoјalo, čeprav preverjanje bolniškega dopusta ni bilo zapisano med pravicami detektiva v ZDD (1994). Sodišče je na očitek detektivu, da je pri nadzoru bolniškega dopusta delal nezakonito, izrecno zatrdilo: »Okoliščina, da je toženec zasebni detektiv, ne more pomeniti, da ima pri opravljanju

⁸ V praksi lahko tudi druge osebe, ki niso detektivi (nimajo licence detektiva, se pa denimo oglašujejo kot detektivi), uporabljajo upravičenja, določena v 27. členu ZDD-1 (2011) (denimo javni uslužbenec, ki ni kvalificiran za tovrstno delo, lahko zbira podatke o svojih sodelavcih in pridobiva dokaze o zlorabah, laični kontrolorji lahko posegajo v temeljne človekove pravice, kar vzbuja pomisleke o moralni in etični vprašljivosti, če že ne nezakonitosti), družba, ki ima zaposlenega enega detektiva, lahko opravlja detektivsko dejavnost kot skupina (denimo zasebnovarnostno podjetje ima zaposlenega detektiva z licenco, na podlagi tega pa naloge, ki so določene za detektive in urejene z ZDD-1 (2011), opravljajo tudi preostali zaposleni – varnostniki, pooblaščen inženirji varnostnih sistemov, varnostni menedžerji) (Dvojmoč in Sotlar, 2017).

nadzora manj pravic kot naročnik njegovega dela. Toženec je torej opravil nalogo delodajalca (zbiranje podatkov, ki so v tesni povezavi z delovnim razmerjem).« (Perko in Perko, 2008: 34)

4.2.2 Nadzor prevoza na delo in z njega

Tudi zloraba pravice do povračila stroškov prevoza na delo oziroma potnih stroškov spada med disciplinske kršitve. »Pri zlorabi pri obračunavanju stroškov prevoza na delo in z njega gre za primere posameznikov, ki si zavestno zvišujejo mesečne prejemke in s tem oškodujejo delodajalce, in za namerno navajanje napačnih podatkov o tem, iz katerega kraja oziroma naslova delavec prihaja na delo. Zato je pomembno, da dokazno gradivo za disciplinski postopek zbere detektiv,« izpostavlja Trivunović (2014: 28). Odhod na delo z določenega naslova in vračanje z dela detektiv ugotavlja z neposrednim opazovanjem, ugotovitve pa z uporabo tehničnih sredstev tudi dokumentira (foto- in videogradivo). Ob tem poskuša pridobiti še čim več drugih podatkov (izjave sosedov, podatke o lastništvu stanovanja, upravniku, vozilu, s katerim se vozi itd.). Ugotavlja tudi, koliko časa je delavec dejansko na prijavljenem naslovu (Trivunović, 2014). Pri tem je problematična uporaba laičnih nadzornikov, saj tako kot bolniški dopust ti nadzirajo tudi prihod na delo in z njega.

4.2.3 Vročanje

Ob pridobitvi dovoljenja za opravljanje dejavnosti vročanja detektiv dobi tudi izkaznico pooblaščenega vročevalca, ki mu jo izda Ministrstvo za pravosodje. »Detektiv kot pooblaščen vročevalec nastopa le takrat, kadar opravlja vročanje sodnih pisem, bodisi v pravnem bodisi v kazenskem postopku, torej samo za potrebe sodišč. V drugih primerih, kadar vročanje odredajo drugi organi (podjetja), pa se detektiv ne sme sklicevati na izkaznico pooblaščenega vročevalca, temveč nastopa kot detektiv,« poudarja Trivunović (2006: 7). Pred redno odpovedjo zaradi nesposobnosti ali krivdnega razloga in izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi mora delodajalec delavca pisno seznaniti z očitnimi kršitvami oziroma očitnim razlogom nesposobnosti in mu omogočiti zagovor v razumnem roku, ki ne sme biti krajši od treh delovnih dni (Trivunović, 2014). Detektiv kot pooblaščen vročevalec je na podlagi 118. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP, 2012) in 142. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP, 2007) upravičen do pridobitve podatkov o stalnem in začasnem bivališču ter zaposlitvi oseb, ki jim je treba vročiti sodno pisanje (Trivunović, 2006). »Za vročanje po pooblaščenih vročevalcih se delodajalci največkrat odločajo, ko jim zmanjkuje časa zaradi zastaralnih rokov ter želijo postopek čim hitreje in čim bolj ekonomično končati. Zato so lahko največje napake prav pri vročanju,« opozarja Trivunović (2014: 29). Odvetniki

svojim strankam svetujejo, naj se vročanju izognejo tako, da ne odpirajo vrat stanovanja, se pretvarjajo, da jih ni doma, članom skupnega gospodinjstva naročijo, naj ne prevzemajo pošiljk itd. V takih primerih je treba te osebe poiskati, zato je najbolje, da se pisanje vroča po detektivih, pooblaščenih vročevalcih (Trivunović, 2014).

4.2.4 Preverjanje sumljivih terjatev

Detektiv, ki se bo ukvarjal s poizvedbami za gospodarske subjekte in o njih, se bo prej ali slej srečal z angleškim izrazom *due diligence*, ki pomeni skrbni pregled poslovanja. Naročnik tovrstnih poizvedb je najpogosteje kupec nekega podjetja, blagovne znamke ali nepremičnine. Pojem *due diligence* navadno obsega preverjanje različnih segmentov gospodarskega subjekta (finančno stanje in poslovanje, vrste premoženja, poslovne usmeritve, poslovne povezave, vodstvo, strukturo delničarjev itd.) (Dvoršak, 2001).

Kupec poizveduje tudi o (nezavarovanih) terjativah oziroma knjigovodskih dolgovi. Detektiv ugotavlja: ali so terjatve nastale z dobavo blaga naročniku na podlagi njegovega naročila; ali so na blago vezani kakšni dogovori o garanciji in z njo povezani pogoji (način vračila, primeri vračil, vpliv vračila na blago ipd.); ali je naročnik dejansko prejel blago, za katero so bili izdani računi in s katerim so povezane terjatve; obstoj neplačanih računov, njihovo specifikacijo in resničnost; realizirana naročila in plačila zanje; preverbo kupcev in dobaviteljev podjetja; morebitno obremenjenost osnovnih sredstev in poslovnih prostorov s hipotekami in pogodbenimi obveznostmi do tretjih oseb (denimo bank in zavarovalnic); ali se terjatve kopičijo pri posameznih kupcih, pri katerih in zakaj se to dogaja ipd. (Dvoršak, 2001).

4.3 Delo detektiva v izvršilnih postopkih

Pomoč detektiva odvetniku v izvršilnih postopkih bi lahko razdelili v tri skupine, in sicer:

1. odkrivanje podatkov o dolžniku,
2. odkrivanje dolžnikovega bivališča in
3. odkrivanje dolžnikovega premoženja.

Pri odkrivanju podatkov o dolžniku se prve težave v izvršilnem postopku na podlagi verodostojne listine pogosto pojavijo že pri izdaji sklepa o izvršbi. Upniki razpolgajo s tistimi podatki o dolžniku, ki jih pridobijo ob nastanku upniško-dolžniškega razmerja. Upniku sicer ni treba navesti identifikacijskih podatkov, kot sta EMŠO in davčna številka dolžnika, če lahko sodišče dolžnika nedvoumno identificira v elektronskih evidencah. Lahko pa se zgodi, da dolžniki od nastanka upniško-dolžniškega razmerja pa do vložitve predlo-

ga za izvršbo spremenijo ime in priimek ter naslov. V takem primeru nam lahko pomaga zasebni detektiv. Ta bo namreč z osebnim poizvedovanjem na terenu precej lažje pridobil podatke (sprememba imena, priimka), na podlagi katerih bo sodišče dolžnika lahko nedvoumno identificiralo (Cmok, 2011).

V praksi so pogosto dolžniki na naslovu, kot izhaja iz CRP, neznani ali priseljeni. Tako je že sama vročitev sklepa o izvršbi dolžniku za upnike precejšnja težava. Izvršba na dolžnikovem premoženju se do pravnomočnosti sklepa ne more opraviti. V tem primeru detektiv s poizvedovanji na terenu najde dolžnika in mu ob ustrezni dodatni kvalifikaciji (biti mora pooblaščen vročevalec) vroči sklep o izvršbi (Cmok, 2011).

Pri odkrivanju dolžnikovega premoženja velja, da bo upnik, ki bo hitro predlagal izvršbo z določenim izvršilnim sredstvom in na določenem predmetu izvršbe, pridobil boljši vrstni red, hkrati pa zmanjšal možnost, da bo dolžnik premoženje odsvojil ali prikri. Tako lahko zasebni detektivi, ki delujejo na terenu, hitreje odkrijejo predmet izvršbe (premoženje). Včasih je to mogoče le z osebnim poizvedovanjem. Pri odkrivanju premoženja gre za odkrivanje premičnih stvari, pa tudi za odkrivanje drugega premoženja (denimo dolžnikovih terjatev). Prav tako bi bila pomoč detektiva potrebna pri odkrivanju pravnih poslov dolžnika (Cmok, 2011).

Za kakovostno odvetniško zastopanje strank odvetniki velikokrat potrebujejo dodatne informacije ali dokazno gradivo, ki ga sami ne morejo pridobiti kljub liberalnemu 10. čle-

meznika, na katerega se osebni podatki nanašajo, odvetniku brezplačno dati podatke, ki jih potrebuje pri opravljanju odvetniškega poklica v posamični zadevi (Petek, 2011a).

5 Razvoj teorije in raziskovanje

Prve resne strokovne razprave so se začele s portoroškimi posveti v letih 1997, 1998, 1999 in 2000 (Anžič 1997, 1998, 1999; Sotlar 2001), katerih pobudnica in glavna organizatorica je bila Visoka policijsko-varnostna šola ob pomoči Društva za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje, Zbornice Republike Slovenije za zasebno varovanje in DeZRS. Štirje veliki nacionalni posveti, kot jih imenujeta Sotlar in Čas (2011), »niso prinesli le štirih tematskih zbornikov na temo zasebnega varovanja (in detektivske dejavnosti) /.../, ampak tudi bolj odprt prostor za enakopravnejšo razpravo predstavnikov državnih in zasebnih ponudnikov varnostnih storitev (policije, obveščevalno-varnostnih služb, občinskih redarjev, zasebnega varovanja, detektivov) in večje medijsko zanimanje za zasebno varstvo«. Tradicijo so nadaljevali vsakoletni Dnevi varstvoslovja Fakultete za varnostne vede, ki so bili leta 2017 nadgrajeni s prvim dnevom detektivske dejavnosti. Čeprav je detektivska dejavnost postala prepoznavna, v raziskovanju ni tako priljubljena. Da bi ugotovili, koliko je bilo o detektivski dejavnosti napisanega in kakšne vrste prispevki prevladujejo, smo pregledali spletno bazo Cobiss. Vrsta in število znanstvenih in strokovnih del slovenskih avtorjev od leta 1994 do leta 2016 sta prikazana v tabeli 5.

Tabela 5: Vrsta in število znanstvenih in strokovnih del slovenskih avtorjev o detektivski dejavnosti v letih 1994–2016

Vrsta objave	Število objav
doktorske disertacije	0
magistrske naloge	8*
diplomske naloge	45*
monografije (knjige, učbeniki, zborniki posvetov brez zaključnih del ⁹)	14*
znanstveni in strokovni članki	83*
Skupaj	150*

Vir: Cobiss, 10. februar 2017

* Podana je približna ocena, saj v Cobissu niso vpisana vsa zaključna dela¹⁰.

nu Zakona o odvetništvu (ZOdv, 1993), ki odvetnikom omogoča širši dostop do zbirk osebnih podatkov kot detektivom. Ne glede na določbe drugih zakonov, ki določajo razkrivanje osebnih podatkov upravljavcem in uporabnikom osebnih podatkov, morajo državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti ter nosilci javnih pooblastil brez privolitve posa-

⁹ Zaključna dela vključujejo diplomske in magistrske naloge ter doktorske disertacije.

¹⁰ Glej opombo 9.

Iz tabele 5 je razvidno, da o detektivski dejavnosti v Sloveniji v zadnjih letih ni bilo veliko napisano, poleg tega primanjkuje tudi raziskovalnega dela na tem področju. Zavedamo se, da je detektivska dejavnost manj univerzalna, kar je lahko prevelik izziv za raziskovalno dejavnost, saj je bilo na navedeno temo najdenih le približno 150 objav od leta 1994 dalje.

6 Prihodnji izzivi detektivske dejavnosti

Praksa kaže, da naloge detektiva opravljajo tudi posamezniki, ki nimajo ustrezne licence, se pa oglašujejo kot detektivi in na trgu konkurirajo s precej nizkimi cenami, kar jim omogoča dejstvo, da ne plačujejo določenih obveznosti, kot so zavarovanje odgovornosti, članarina DeZRS in davki. MNZ (2014) je v mnenju št. 2501-3/2014/5 z dne 5. maja 2014 sicer zapisal, da lahko naloge, ki so opredeljene v delovnem področju detektivov, opravljajo tudi drugi, vendar v tem primeru ne gre za detektivsko dejavnost. Zastavlja se vprašanje, kakšna je torej ta dejavnost, če ni detektivska.

Pojavlja se tudi vprašanje, kaj je laični nadzor bolniškega dopusta. Termin »laični nadzor« ne obstaja v nobeni strokovni literaturi ali zakonskem aktu. MNZ (2014) v svojem mnenju št. 2501-3/2014/5 uporablja poimenovanje »laična kontrola bolniškega staleža«, za katero razlaga, da obstaja tudi v zdravstvenem zavarovanju in da izhaja iz Pravil o obveznem zdravstvenem zavarovanju (1994: 266. člen). V omenjenem členu je določeno, da zavod izvaja kontrolo začasne zadržanosti od dela (laično kontrolo), lahko pa za to s pogodbo pooblasti ustrezne pravne ali fizične osebe. Laično kontrolo naroči za vsak primer posebej imenovan zdravnik. Izvajalci kontrole ugotavljajo, ali je ravnanje zavarovanca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije. Tako imenovani laični kontrolorji pri kontroli bolniškega dopusta posegajo v temeljne človekove pravice in svoboščine in ne uporabljajo upravičenja, ki ga imajo detektivi po 27. členu ZDD-1 (2011).

Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011) v prvem odstavku 18. člena (dejavnosti in naloge, nezdružljive z zasebnim varovanjem) določa, da imetnik licence ne sme sklepati pogodb o opravljanju nalog ali opravljati nalog, za katere so z zakonom določeni oziroma pooblaščenici policija, uradne osebe zavodov za prestajanje kazni zapora, obrambne sile ter druge uradne osebe državnih organov, lokalnih skupnosti ali detektivi (pregon storilca kaznivega dejanja, izterjevanje dolga, izvršba in podobno). ZZasV-1 (2011) tako prepoveduje združljivost funkcij zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti, vendar se v praksi kljub temu pojavljajo zasebnovarnostna podjetja, ki opravljajo tudi delo, ki spada med detektivske

dejavnosti, in nimajo izpolnjenih pogojev, kot so detektivska licenca in članstvo v DeZRS. Dogaja se tudi, da ima zasebno-varnostno podjetje zaposlenega detektiva z licenco, na podlagi tega pa še preostali zaposleni (varnostniki, pooblaščenici inženirji varnostnih sistemov, varnostni menedžerji) opravljajo naloge, ki so določene za detektive in urejene z ZDD-1 (2011). Opravljanje detektivske dejavnosti bi moralo biti dovoljeno le imetniku licence in ne celotni organizaciji, pri kateri je ta zaposlen.

Odsotnost raziskovanja in tudi strokovne razprave o detektivski dejavnosti odpira vsaj naslednja vprašanja, ki si jih bomo morali postaviti v prihodnosti: kaj v praksi pomeni, če lahko tudi druge osebe, ki niso detektivi, uporabljajo upravičenja, določena v 27. členu ZDD-1 (2011); kaj pomeni »laični nadzor« oziroma »laična kontrola bolniškega staleža«; zakaj in kako lahko uslužbenec, ki ni kvalificiran za tovrstno delo, zbira podatke o svojih sodelavcih in pridobiva dokaze o zlorabah, to pomeni, da uporablja upravičenja detektivov iz 27. člena ZDD-1 (2011); ali je poseg laičnih in preostalih »kontrolorjev« v temeljne človekove pravice vsaj moralno in etično vprašljiv, če že ne nezakonit; kako lahko neka družba, ki ima zaposlenega enega detektiva, opravlja detektivsko dejavnost kot skupina; kako učinkovito ukrepati zoper delo na črno v detektivski dejavnosti (inšpektorji primarno nadzorujejo licencirane detektive, tiste, ki delajo na črno, pa težje); razširiti ali zmanjšati detektivske pristojnosti/upravičenja.

ZDD-1 (2011) vsebuje pomanjkljive in nasprotujoče si določbe, različna neavtentična tolmačenja posameznih določb sodišč, informacijskega pooblaščenca, MNZ, IRSNZ itd., nezadostno zakonsko ureditev pa lahko pripišemo še neodzivnosti pristojnega organa na aktualne težave v povezavi z detektivsko dejavnostjo in inšpekcijskega organa na nove situacije.

Izpostaviti je treba mnenje MNZ, da ZDD-1 (2011) že podaja natančnejšo definicijo detektivske dejavnosti, pa tudi pogoje njenega opravljanja, poudarja, da je bilo uzakonjeno izvajanje le na podlagi pogodbe in pooblastila stranke, taksativno naštetih upravičenja, prepovedi in dolžnosti, »kar do tedaj ni bilo natančno urejeno, in še bi lahko naštevati« (Šefic, 2017). Izpostavlja povečanje števila opravljenih inšpekcijskih nadzorov v zadnjih letih; letos naj bi jih tako do 13. junija 2017 opravili že 32 – večinoma zaradi pomanjkljivega vodenja evidenc iz 45. člena ZDD-1 (2011). V enem primeru je zavezanec opravljal izterjave, kar ZDD-1 (2011) prepoveduje, štirje zavezanci niso izpolnjevali statusnih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti iz 3. člena ZDD-1 (2011), IRSNZ pa opravlja nadzore tudi pri tistih, ki so oglaševali opravljanje detektivske dejavnosti, pa so jo v resnici imeli le registrirano. Kljub temu se MNZ ne strinja z očitki, da se inšpekcijski

nadzor izvaja predvsem nad detektivi, ki opravljajo detektivsko dejavnost skladno z določili ZDD-1 (2011), manj pa se nadzorujejo fizične in pravne osebe, ki detektivsko dejavnost izvajajo v nasprotju z določili ZDD-1 (2011). Nadalje MNZ zagovarja stališče, da so sodbe sodišč »nedvomno kazalnik ustreznosti pravne ureditve« detektivske dejavnosti, izpostavlja pa tudi, »da ZDD-1 (2011) v svojih določbah detektivom ne daje ekskluzivne pravice, da lahko samo oni in samo tako, kot je predpisano v ZDD-1 (2011), opravljajo določena dela iz 26. člena ZDD-1 (2011), če je taka pravica opredeljena tudi v drugih prepisih«. Obenem se zaveda: »Področje detektivske dejavnosti je kompleksno področje, ki zaradi narave dela pomembno posega na področje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, in ga je treba kot takšnega obravnavati celovito.« (Šefic, 2017)

Če sklenemo: za nov zakon predlagamo rešitev problematičnih točk ZDD-1 (2011), začenši z natančnejšim definiranjem detektivov in detektivske dejavnosti, kar bi omogočalo izvajanje detektivskih nalog na podlagi upravičenj le detektivom in detektivskim družbam. Poleg tega bi bilo potrebno preoblikovanje strokovnega nadzora nad delom detektivov, natančnejše definiranje pogojev za pridobitev in prenehanje licence, dodajanje določila o obvezni praksi ali pripravništvu, preoblikovanje določbe o upravičenjih, pa tudi razširitev seznama evidenc (denimo s kazensko evidenco), iz katerih detektiv ali detektivska družba pridobivata podatke, in preoblikovanje določbe o dolžnosti razkrivanja podatkov, ki jih detektiv potrebuje pri opravljanju dejavnosti. Pri izboljšavah bi morali obravnavati tudi upoštevanje razumno pričakovane zasebnosti pri osebni zaznavi, inšpekcijski nadzor pa bi bilo treba razširiti z izrecno določbo o preverjanju veljavnosti soglasij za registracijo detektivske dejavnosti v poslovnem registru in s preverjanjem obstoja nezakonitega opravljanja detektivske dejavnosti. Dodatno bi inšpekcijske ukrepe razširili še s prepovedjo opravljanja dejavnosti pravni ali fizični osebi, ki opravlja dejavnost z upravičenji, opredeljenimi z zakonom o detektivski dejavnosti.

Literatura

- Anžič, A. (ur.). (1997). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: dileme in perspektive*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Anžič, A. (ur.). (1998). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: novi izzivi*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Anžič, A. (ur.). (1999). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Batelaan, H. in Bos, J. (2006). *International security guards and investigators: Survey of regulations on private security and investigation in six EU countries*. Amsterdam: Regioplan.
- Bilius, M. (2012). The right to privacy and private detective activities in Lithuania. *Baltic Journal of Law & Politics*, 5(2), 1–26.
- Bizjak, N. (2011). Analiza dela detektivov. *Detektiv*, 8(1), 28–29.
- Bizjak, N. in Biderman, J. (2011). Tehnična oprema in rokovanje z njo. *Detektiv*, 8(1), 35–36.
- Block, L. (2013). International cooperation in private investigation of economic crime in the EU: Exploring relevant issues. V M. O'Neill, K. Swinton in A. Winter (ur.), *New challenges for the EU internal security strategy* (str. 96–122). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Button, M. in Dalda, Y. (2014). *Private regulation in the European Union: Lessons for Turkey*. Pridobljeno na http://www.sivilgozetim.org.tr/Source/Publication/en/A.A.4_Private_Security_Regulation_in_the_European_Union_and_Turkey.pdf
- Button, M. in Stiernstedt, P. (2016a). Comparing private security regulation in the European Union. *Policing and Society*, 1–17. doi: 10.1080/10439463.2016.1161624
- Button, M. in Stiernstedt, P. (2016b). The evolution of security industry regulation in the European Union. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 1–13. doi: 10.1080/01924036.2016.1270842
- Cmok, F. (2011). Podpora detektivov upnikom/odvetnikom. *Detektiv*, 8(1), 30–32.
- Čas, T. in Kramberger T. (2011). Poznavanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *12. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–19). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Čas, T. in Nad, S. (2008). Zasebni detektivi in analiza njihove dejavnosti. V J. Šifrer (ur.), *Javna in zasebna varnost* (str. 12–13). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- De Waard, J. (1999). The private security industry in international perspective. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 7(2), 143–174.
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (1998). *Kodeks poklicne etike*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/zakonodaja/kodeks-poklicne-etike>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (2014). *Statut Detektivske zbornice RS*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/statut-detektivske-zbornice/>
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij. (2005). *Uradni list EU*, (255/05).
- Dvojmoč, M. in Sotlar, A. (2017). *Iztočnice za razpravo na posvetu Problematika detektivske dejavnosti*. Ljubljana: Detektivska zbornica Republike Slovenije.
- Dvoršak, A. (2002). *Detektiv: Taktika in metodika poizvedovanja & primeri*. Ljubljana: SAD.
- Dvoršak, H. (2001). Due diligence – skrbnost dobrega gospodarja. *Detektiv*, 3(1-2), 31–34.
- Home Office. (2012). *Plans unveiled for the future regulation of UK private security industry*. Pridobljeno na <https://www.gov.uk/government/news/plans-unveiled-for-the-future-regulation-of-uk-private-security-industry>
- Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve [IRSNZ]. (2014). *Poročilo o delu za leto 2013*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/2015/IRSNZ_porocila_o_delu/Porocilo_o_delu_IRSNZ_-_2013.pdf
- Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve [IRSNZ]. (2015). *Poročilo o delu Inšpektorata Republike Slovenije za notranje zadeve za leto 2014*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/2015/Porocilo_o_delu_IRSNZ_za_letno_2014.pdf

25. Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve [IRSNZ]. (2016). *Poročilo o delu Inšpektorata Republike Slovenije za notranje zadeve za leto 2015*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/2016/Porocilo_o_delu_IRSNZ_za_let_2015.pdf
26. Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve [IRSNZ]. (2017). *Poročilo o delu Inšpektorata Republike Slovenije za notranje zadeve za leto 2016*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/2017/Porocilo_o_delu_IRSNZ_za_let_2016.pdf
27. Klavara, M. (2012). Smeri razvoja detektivske dejavnosti. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *13. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–22). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
28. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2010). *Strategija na področju zasebnega varstva*. Pridobljeno na www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/Strategija_zasebnega_varstva_150310.doc
29. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2014). *Mnenje št. 2501-3/2014/5*. Ljubljana: MNZ.
30. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (n. d.). *Zasebno varovanje, detektivi*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/zasebno_varovanje_detektivi/
31. Perko, J. (1999). Detektivska dejavnost v Republiki Sloveniji – realnost in perspektiva. V A. Anžič (ur.), *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji* (str. 265–276). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
32. Perko, J. in Perko, K. (2008). *Pogodbena neposredno opazovanje kot način zbiranja in zavarovanja dokazov ali kot prepovedan prikrit preiskovalni ukrep*. *Detektiv*, 8(1-2), 33–37.
33. Petek, S. (2008). O detektivskem delu v Sloveniji: Sprememba in dopolnitev Zakona o detektivski dejavnosti je nujna. *Detektiv*, 7(1-2), 4–5.
34. Petek, S. (2011a). Detektivi kot pomoč odvetnikom. *Detektiv*, 8(1), 32–34.
35. Petek, S. (2011b). Uporaba računalniške aplikacije pri delu detektiva. *Detektiv*, 8(1), 36–37.
36. Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja. (1994). *Uradni list RS*, (79/94).
37. Pravilnik o detektivski izkaznici. (2004). *Uradni list RS*, (10/04).
38. Pravilnik o inšpekcijskem nadzoru na področju detektivske dejavnosti, službeni izkaznici inšpektorja za zasebno varstvo in postopku za njegovo izdajo. (2003). *Uradni list RS*, (52/03).
39. Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti. (2011). *Uradni list RS*, (85/11).
40. Pravilnik o pogojih za pridobitev in odvzem licence za opravljanje detektivske dejavnosti, o postopku pridobitve in odvzema licence in o načinu vodenja evidence o izdanih in odvzetih licencah. (1999). *Uradni list RS*, (79/99).
41. Pravilnik o programu in postopku preizkusa znanja kandidatov za pridobitev licence za opravljanje detektivske dejavnosti. (1999). *Uradni list RS*, (79/99).
42. Pravilnik o ravnanju z osebni podatki in o načinu varovanja osebnih podatkov pri opravljanju detektivske dejavnosti. (2003). *Uradni list RS*, (52/03).
43. Prenzler, T. in King, M. (2002). The role of private investigators and commercial agents in law enforcement. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 234, 1–6.
44. Savski, S., Grilc, B., Jarc, S. in Mele, Z. (2012). *Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1) s komentarjem; Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
45. Sotlar, A. (1997). Nacionalnovarnostni elementi zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V A. Anžič (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: dileme in perspektive* (str. 311–322). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
46. Sotlar, A. (1998). Profesionalizacija zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Sloveniji. V A. Anžič (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: novi izzivi* (str. 289–302). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
47. Sotlar, A. (ur.). (2001). *Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: zbornik posveta*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
48. Sotlar, A. in Čas, T. (2011). Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji med prakso, teorijo in empirijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 227–241.
49. Steden, R. in Sarre, R. (2007). The growth of private security: Trends in the European Union. *Security Journal*, 20(4), 222–235.
50. Šefič, B. (2017). *Stanje na področju detektivske dejavnosti – odgovor*. Ljubljana: Detektivska zbornica Republike Slovenije.
51. Škrabar, B., Trivunović, J. in Požru, J. A. (2011). Retrospektiva razvoja detektivske dejavnosti v RS. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *12. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–15). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
52. Trivunović, J. (2006). Detektiv – pooblaščen vročevalec. *Detektiv*, 6(1-2), 7.
53. Trivunović, J. (2014). *Vloga detektiva v delovnopравниh postopkih: primeri iz prakse*. Ljubljana: GV izobraževanje.
54. Zakon o delovnih razmerjih [ZDR-1]. (2013). *Uradni list RS*, (21/13).
55. Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD]. (1994). *Uradni list RS*, (32/94).
56. Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD-1]. (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
57. Zakon o inšpekcijskem nadzoru [ZIN-UPB1]. (2007). *Uradni list RS*, (26/07).
58. Zakon o kazenskem postopku [ZKP]. (2012). *Uradni list RS*, (32/12).
59. Zakon o odvetništvu [ZOdv]. (1993). *Uradni list RS*, (18/93).
60. Zakon o podjetjih [ZPod]. (1988). *Uradni list RS*, (77/88).
61. Zakon o pravnem postopku [ZPP]. (2007). *Uradni list RS*, (73/07).
62. Zakon o splošnem upravnem postopku [ZUP-UPB2]. (2005). *Uradni list RS*, (119/05).
63. Zakon o spremembah in dopolnitvah detektivske dejavnosti [ZDD-D]. (2010). *Uradni list RS*, (29/10).
64. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o detektivski dejavnosti [ZDD-A]. (2002). *Uradni list RS*, (96/02).
65. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o detektivski dejavnosti [ZDD-C]. (2007). *Uradni list RS*, (60/07).
66. Zakon o spremembah Zakona o detektivski dejavnosti [ZDD-B]. (2005). *Uradni list RS*, (90/05).
67. Zakon o zasebnem varovanju [ZZasV-1]. (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
68. Zorn, D. (2002). Zakon naj bo nedvoumen in življenjski. *Detektiv*, 4(1-2), 1–3.

Private Detective Activities in the Republic of Slovenia – (Normative) Development and Future Outlook

Miha Dvojmoč, Ph.D., Lecturer in Security sciences, Faculty of Criminal Justice and Security,
University of Maribor, Slovenia. E-mail: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

The purpose of this paper is to present detective activities in the Republic of Slovenia and to show how it has developed, with an emphasis on law regulation and its evolution. Descriptive and survey methods were used, which assisted us in analysing and presenting detective work and detective activity. In addition, we analysed the content of written sources, reviewed scientific literature and laws, and conducted a comparative analysis of the laws. Detective activity is a subject of internal security and falls into private security practice, and as such, is regulated by law and requires a systemic arrangement as well as effective control. The first law was enacted in 1994, and a new law adopted in 2011 brought changes in the field of activities, while the conditions for the occupation were defined more clearly and precisely. The legislator could, through more flexible legislation, enable a higher quality of services, thus making detective activities more effective. Due to the increasing number of fraud, cheating and other types of criminal offenses in the countries of Western Europe, detectives specialize in a particular work-field, while in Slovenia specialization is not so pronounced, and detectives deal mainly with general information gathering. A detective relies on his experience, knowledge, and ingenuity. The needs of detective activities should be based primarily on future research that actually determines both legal and operational needs of detectives.

Keywords: detective, detective activity, activity development, legislation, research

UDC: 351.746.2(497.4)